Flugnabanar í matvælavinnslum

Kröfur um meindýravarnir, rétt staðsetning, eftirlit og skráningar

Flugur og önnur skordýr geta borið örverur og aðskotahluti inn á svæði þar sem matvæli eru framleidd, meðhöndluð eða geymd. Flugnabanar geta verið hluti af árangursríkum meindýravörnum, en val, staðsetning og viðhald þurfa alltaf að miðast við mengunarhættu.

MEGINATRIÐI

Reglur gera kröfu um fullnægjandi varnir gegn skaðvöldum, en mæla ekki almennt fyrir um eina tiltekna gerð flugnabana. Fyrirtækið ber ábyrgð á áhættumati, skjalfestu verklagi og reglubundnu eftirliti.

Lagagrundvöllur og leiðbeiningar

Heimild	Hvað felst í henni?
Reglugerð nr. 103/2010 og reglugerð (EB) nr. 852/2004	Viðauki II fjallar m.a. um varnir gegn skaðvöldum, hönnun húsnæðis, úrgang og vernd matvæla gegn mengun.
MAST: Eftirlitshandbók heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga	Kafli 10.2.2 um meindýravarnir: skilgreint verklag, yfirlitsmyndir, eftirlitstíðni, skráningar og úrbætur.
MAST: Góðir starfshættir fyrir matvælafyrirtæki	Kafli 2.4 um meindýr: forvarnir, vöktun og reglubundið eftirlit með gildrum og flugnabönum.

Hvað þarf að hafa í huga við val á búnaði?

- Límspjaldsbanar fanga flugur á límflötum. Skipta þarf um límspjöld samkvæmt leiðbeiningum framleiðanda og niðurstöðum eftirlits.
- Rafstuðsbanar geta valdið því að skordýr eða hlutar þeirra dreifist út frá búnaðinum. Meta þarf sérstaklega hættu á mengun matvæla, umbúða og snertiflata.
- Hvorki límspjalds- né rafstuðsbani á að vera yfir óvörðum matvælum eða þar sem skordýr eða aðskotahlutir geta fallið í vöru.

Ráðleggingar um gerð og staðsetningu búnaðar byggja á áhættumati. Þær eru ekki sjálfstæð tækniforskrift í reglugerð nr. 103/2010.

Rétt uppsetning og forvarnir

Flugnabani á ekki að koma í stað góðra forvarna. Byrjið á að takmarka aðgang skordýra og veljið síðan staði fyrir búnað þar sem hann nýtist án þess að skapa nýja mengunarhættu.

Staðsetning flugnabana

01. **Haldið fjarlægð frá matvælum.** Setjið ekki búnað beint yfir opnar vinnslulínur, óvarin hráefni, tilbúnar vörur, matvælasnertifleti eða opnar umbúðir.
02. **Metið aðstæður í rýminu.** Takið mið af inngöngum, fluguleiðum, ljósum, loftstreymi og þrifaaðgengi. Ekki staðsetja búnað þannig að hann laði flugur inn að matvælum.
03. **Tryggið aðgengi fyrir viðhald.** Auðvelt á að vera að skoða, þrífa og endurnýja ljósgjafa eða límspjöld án þess að menga vinnslusvæði.
04. **Skráið staðsetningu.** Merkið hvern flugnabana með auðkenni og sýnið hann á uppfærðri yfirlitsmynd af húsnæði.

Aðrar mikilvægar forvarnir

- Haldið hurðum og opnanlegum gluggum lokuðum þegar því verður við komið; notið þétt skordýranet þar sem þörf er á.
- Haldið loftræstiopum, niðurföllum, úrgangssvæðum og næsta umhverfi hreinu og vel frágengnu.
- Fjarlægið rusl, standandi vatn og annað sem getur laðað að sér skordýr eða skapað þeim afdrep.

Reglubundið eftirlit og viðhald

Eftirlitsatriði	Ráðlögð framkvæmd
Virkni og hreinlæti	Skoðið afla, ástand búnaðar og hvort skordýr eða óhreinindi geti fallið í matvæli.
Límspjöld og söfnunarbakkar	Endurnýið eða tæmið með tíðni sem hæfir álagi og fyrirmælum framleiðanda; skráið framkvæmd.
Ljósgjafar	MAST tilgreinir í eftirlitshandbók að skipta þurfi um perur í flugnabönum a.m.k. árlega. Fylgið jafnframt leiðbeiningum framleiðanda og metið sérlausnir á borð við LED.
Frávik og úrbætur	Skráið fjölgun skordýra, bilanir, breytingar á staðsetningu og úrbætur sem gripið er til.

Eftirlitstíðni á að vera skilgreind í verklagi fyrirtækisins og taka mið af áhættu, árstíma og niðurstöðum fyrra eftirlits.

Þegar þörf er á sérstakri meindýraeyðingu

Í eftirlitshandbók MAST er tekið fram að eitur sé ekki leyfilegt innandyra. Sé beitt efnavörnum utan húsnæðis þarf að fylgja viðeigandi kröfum og tryggja að sérhæfður meindýraeyðir hafi tilskilin leyfi. Allar aðgerðir skulu vera hluti af skjalfestu verklagi og ekki skapa hættu fyrir matvæli.

VERKLAG, SKRÁNINGAR OG HEIMILDIR

Skjalfest meindýravörn

Skýr skjöl og rekjanlegar skráningar auðvelda að sýna fram á að meindýravarnir séu virkar og að brugðist sé við frávikum.

Hvað á verklag að taka til?

Atriði	Dæmi um upplýsingar
Forvarnir	Hvernig inngöngum skordýra er varnað og hvernig umhverfi er haldið lausu við afdrep.
Yfirlitsmynd og búnaður	Auðkenni og staðsetning flugnabana, gerð þeirra og tæknigögn, t.d. áætluð þekja í m² samkvæmt framleiðanda.
Vöktun og ábyrgð	Hver skoðar búnað, hversu oft og hvað er skráð um afla, virkni, þrif og skiptanlega hluti.
Viðmiðunarmörk og viðbrögð	Hvaða niðurstöður kalla á aðgerðir, hvernig orsaka er leitað og hvernig úrbætur eru sannreyndar.
Skráningar	Dagsetning, staðsetning, niðurstaða, framkvæmd aðgerð, ábyrgðaraðili og staðfesting á eftirfylgni.

Ef vart verður við aukinn fjölda skordýra

01. **Skoðið mögulega mengun.** Metið hvort matvæli, umbúðir eða snertifletir hafi mengast og takið viðeigandi ráðstafanir.
02. **Finnið upptökin.** Athugið hurðir, glugga, net, úrgang, niðurföll, vörumóttöku og möguleg afdrep.
03. **Leiðréttið og skráið.** Bætið forvarnir, þjónustið búnað eða óskið sérfræðiaðstoðar eftir þörfum.
04. **Sannprófið árangur.** Fylgist með þróun afla og skráið niðurstöðu eftir úrbætur.

Heimildir og tilvísanir

1. Reglugerð nr. 103/2010 um gildistöku reglugerðar (EB) nr. 852/2004 um hollustuhætti sem varða matvæli, með síðari breytingum. Sjá viðauka II, I. kafla, 2. lið c; II. kafla, 1. lið d; VI. kafla, 3. lið; IX. kafla, 4. lið.

2. Matvælastofnun (MAST), Eftirlitshandbók heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga, 2. útgáfa, ágúst 2021, kafli 10.2.2: Meindýravarnir (bls. 52–53).

3. Matvælastofnun (MAST), Góðir starfshættir fyrir matvælafyrirtæki, útgáfa 1.0, janúar 2011, kafli 2.4: Meindýr (bls. 10).

UM EFNIÐ

Þetta er upplýsingasamantekt Kemi | Poulsen sem byggir á tilgreindum reglugerðum og útgefnum leiðbeiningum MAST. Hún kemur ekki í stað áhættumats fyrirtækis, leiðbeininga framleiðanda eða fyrirmæla viðkomandi eftirlitsaðila. MAST hefur ekki yfirfarið eða samþykkt þessa samantekt.